

AKIKRE BÜSZKÉK VAGYUNK...

Családom egykor a ferencesekkel szoros kapcsolatban állt, hiszen dédapám a harmadrend tagja volt, nagyanyám hitoktatói pedig szintén ferencesek voltak. Ez azonban számomra már nem sokat jelentett, hiszen az ateista diktatúra betiltotta a szerzetesrendek működését, így több száz év után Szent Ferenc fiainak is el kellett hagyniuk szülővárosomat, Nagykanizsát.

A hagyományok azonban tovább éltek, és az egykori ferences templomban a Porciunkula-búcsút (augusztus 2.) megelőző estétől a hívek nagy áhítattal vettek részt az éjszakai virrasztáson, majd pedig a másnapi szentmisén. Főcelebránsnak általában ferenceseket kértek fel, akik ekkor már Esztergomból vagy Budapestről utaztak Kanizsára, hiszen a rend működését a gimnáziumok miatt erre a két városra szűkítette a rendszer. Így történhetett, hogy P. dr. Máté Károly Teodóz igazgató atya, aki maga is kanizsai születésű volt, többször is „porcinkula” alkalmából hazalátogatott. Első találkozásunkra nagyon tisztán emlékszem. Szép nyári délelőtt volt, amikor nagyanyámmal a város főutcáján vásárlásból mentünk haza. Már messziről észrevettem, hogy egy barna habitusba öltözött férfi beszélget valakivel, akitől elköszönt és jött felénk. A Lenin út hirtelen Isten dicséretétől lett hangos. Dicsértessék a Jézus Krisztus!-köszöntek az idősebbek, majd mi is nagyanyámmal, és Teodóz atya mosolyogva válaszolt: Mindörökké, ámen.

Ekkor láttam életemben először ferences szerzetest, és az otthon sokat szidott kommunizmus közepette nagyon imponált Teodóz atya magatartása. Pedig nem tett semmit, csak egyszerű öltözetében végigsétált az utcán, ám ezzel is tanúságot tett a megfeszített és feltámadt Krisztusról.

Ez a kép ötlött fel bennem évekkkel később, amikor rokonunk, dr. Cserpes Jenő atya, az Esztergomi Szeminárium tanára nagyszüleimnél töltött nyaralása alkalmával megkérdezte, hogy nem lenne-e kedvem a gimnáziumot a ferenceseknél Esztergomban végezni. Teodóz atyára emlékezve gyorsan igent mondtam.

Esztergomba kerülve a város nem volt ismeretlen számomra, a rendszeres rokonlátogatások miatt megszerettem és ma is szeretem gyönyörű fekvése, történelmi hangulata miatt, ahol a kövek szinte beszélnek. Ez a közeg csak erősítette bennem a múlt iránti érdeklődést. A letűnt századok megismeréséhez a gimnáziumban kiváló tanárokat kaptam. Jeromos atya nem csak rendkívül felkészülten, hanem olyan retorikai magasságokba emelkedve oktatott, hogy azzal fellelkesítette diákjait. Varga Péter tanár úr, aki maga is kiváló előadó volt, nagyon logikusan tárta fel előttünk az események ok-okozati összefüggéseit. A levéltár szakot is elvégzett Viktor atya magas szinten tanította nekünk az egyháztörténelmet, bevezetve minket kicsit a források és a segédtudományok ismeretébe. Sokat tanultam a kezdő tanárként másodprefektusunkká lett Kapisztrán atyától, akinek a felvételre történt felkészülésben jelentős szerepe volt. Utolsó évben István atya vett át minket, akinek száraz, felolvasói stílusa kevésbé volt virtuóz, mint az előbb említett tanárainké. Ennek ellenére mindmáig meghatározó gondolatokat vetett fel. A „Nagy Októberi Szocialista Forradalmat” kellett tanulnunk. István atya a füzetébe mélyedve olvasta fel, amit el kellett mondania, majd megállt, ránk nézett és annyit mondott: „Fiúk, egyszer talán megtudjuk, Isten miért engedte meg, hogy a kommunista forradalom győzzön.” Ezek után folytatta a felolvasást.

Most, száz évvel a forradalom kitörése után mindenekelőtt a Szűzanya fatimai megjelenésére emlékezünk, aki 1917. július 13-án a következőket mondta: *„A háború a végéhez közeledik, de ha az emberek nem hagyják abba Isten megbántását, egy rosszabb fog kitörni XI. Piusz pápasága alatt. Ha egy éjjel ismeretlen fényt láttok majd, tudjátok, hogy ez az a nagy jel Istentől, hogy közeledik a világ megbüntetése a sok gonoszságért, háborúval, éhínséggel, az Egyház és a Szentatya üldözésével. Ennek megakadályozására jönni fogok és kérni fogom Oroszország felajánlását Szeplőtelen Szívemnek és az elsőszebati engesztelő szentáldozást.*

Ha kérésemet teljesítik, Oroszország meg fog térni, és béke lesz; ha nem, elterjeszti tévtanait a világban, háborúkat és az Egyház üldözését okozva.”

1917 júliusában még senki nem érthette azt, hogy mit jelent Oroszország tévtana. De tudjuk, pontosan minden a Szűzanya szavai szerint történt. Miért? Mert az emberiség megmaradt bűneiben. Melyik történész állítaná bűn és bűnhődés összefüggésrendszerébe a XX. század történelmét? Most még inkább belátom, mennyire igaza volt István atyának.

Minden nehézség, az otthontól való távollét és az elkerülhetetlen súrlódások ellenére szerettem a Franka atmoszféráját, a rendszeres Szentségimádásokat a diákkápolnában, a májusi litániákat, és azt, ahogyan tanáraink figyelmünket Istenre igyekeztek irányítani. Nem csak hittanórán, vagy az említett példa alapján történelemórán, hanem akár a természettudományos tárgyaknál is.

Az első Veni Sancte alkalmával Pál atya szavait hozzánk intézte: „Matematikát és fizikát tanulni másutt is lehet. Ti nem ezért jöttetek ide.” Valóban, Péter apostollal együtt mondhatjuk: „Uram, kihez mennénk? Tiéd az örök életet adó tanítás.” (Jn 6,68)

Ágoston atya nagyszerű órákon ismertetett meg minket az istenes irodalommal, és igyekezett a retorika és stilisztika rejtelmeibe bevezetni. Pál atya nem egyszer a matematikai axiómák és a teológiai alapigazságok között vont párhuzamot. Ezzel arra vezetett rá bennünket, hogy a logikus gondolkodás más tárgyak esetében is elengedhetetlen. Mindennek igazolását láthattuk Balázs atya dogmatika óráin, aki hallatlan következetességgel tanította a hitigazságokat, és hívta fel figyelmünket a történelemnek üdvtörténeti szemléletére. Összességében, a különböző órákon hallottak nagyban erősítették történelem iránti érdeklődésemet, és tágították szemléletemet.

Hála tanárainak, sikeres felvételi vizsgát tettem, és megkezdhettem tanulmányaimat az ELTE történelem-levéltár szakán. Igazán ekkor derült ki, hogy milyen erős alapokat kaptam a Frankában, mivel nem egy előadás anyagát a gimnáziumban már nem „középiskolás fokon” megismertem. Csoporttársaim közül szeretettel emlékezem az antikvitás kiváló ismerőjére, Damján atyára, akivel máig tartó barátságot kötöttünk.

Diplomám megszerzése után a Komárom-Esztergom Megyei Levéltár munkatársaként Tatabányán dolgoztam. Megnősültem és Isten hét gyermekkel ajándékozta meg házasságunkat, akik közül a legidősebb fiú Domonkos jelenleg a Frankában tanul.

Amikor 1994-ben az a megtiszteltetés ért, hogy az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye levéltárának megüresült vezetői állására Pál atya és Kapisztrán atya engem ajánlott, örömmel vállaltam a megbízatást.

A Prímási és Főkáptalani Levéltár irányítása hatalmas kihívást jelent, hiszen az ország legnagyobb egyházi levéltáráról, az Aranybulla őrzési helyéről van szó. Feladatunk ebben az ezeréves intézményben fellelhető felbecsülhetetlen értékű dokumentumok rendezése, tudományos feldolgozása és publikálása. Munkám során számtalanszor megtapasztalhattam, hogy az egyetem csupán az adott szakterület alapjait teszi le, a készségeket alakítja ki, de az igazi tudás csak hosszú évek gyakorlatával sajátítható el, és akkor is csak korlátozott marad. Ezen az úton a Gondviselés kiváló mesterekkel képzett tovább. Dr. Dékány Vilmos püspök úr, dr. Erdős Mátyás, a Főszékesegyházi Könyvtár igazgatója, majd dr. Visnyei Lajos kanonok úr mindig készséggel állt rendelkezésemre egy-egy kérdés megválaszolásában. A velük folytatott beszélgetések nagyban tágították történelemszemléletemet, kiszélesítették azt a horizontot, amit korábbi tanulmányaim alatt szereztem, és magasabb szintre emelték a Frankában már megszerzett ismereteket.

Így az egyetemen az ok-okozati összefüggések boncolgatásakor sohasem merült fel, hogy az okságot nem csak e világ kategóriái között lehet magyarázni. Felvetődik a kérdés: elégséges-e az a magyarázat, amely az anyagi valóságból kiolvasható. Ezért fogalmazott úgy Wilhelm Humboldt: „*A történeti fejlődést nem tudjuk a bennük fellépő okokból maradék nélkül megmagyarázni, mert a történeti cselekvésnek egy magasabb eszmevilág is a forrása.*”

Számos példát lehetne ennek igazolására felhozni, de itt most csak Szent Johannát említem, akinek Victoria Sackville-West által, nem a hit oldaláról megközelítő, de intellektuális becsületességgel megírt életrajzában a szerző felteszi a kérdést: *„Vajon csak a látható világ az a világ, amellyel számolnunk kell? Lehetséges halandó emberek számára, hogy egy másik világ lakóival érintkezzenek? Lehetséges az, hogy földöntúli vezetést nyerhetünk emberi tévelygő elménk megsegítésére?”*

A történelem tehát valóban az élet tanítómesterévé válhat, ha az események – legyenek akár életünk legkisebb mozzanatai, akár világméretűek – mögött a Gondviselő Istent fedezzük fel. Hálás vagyok szeretett tanárainknak, hogy erre felhívták figyelmemet.

dr. Hegedűs András, 1989/B

Fotó: Mudrák Attila